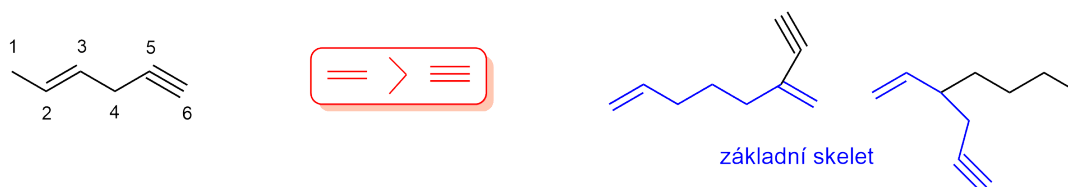

Organické názvosloví

Alkyny, alkynyly

Poslední skupina alifatických acyklických uhlovodíků. Jedná se o látky, u kterých se ve struktuře objevuje/i trojná/é vazba/y. Názvosloví je velmi podobné alkenům. Je totožné až na fakt, že přítomnost trojné vazby je vyjádřena koncovkou **-yn**. Názvosloví lze opět tvořit až od ethanu. Nezbytné je opět před příponu -yn napsat lokant, kde se daná vazba vyskytuje. Snažíme se přiřadit trojně vazbě co nejmenší číslo. Pokud jsou ve struktuře dvojná a trojná vazba, již z minulé lekce víme, že dvojně vazby mají přednost před trojnými: $= > \equiv$! **Tento fakt je důležité vědět, poněvadž to ovlivňuje výběr základní struktury i číslování.** Viz obrázek:

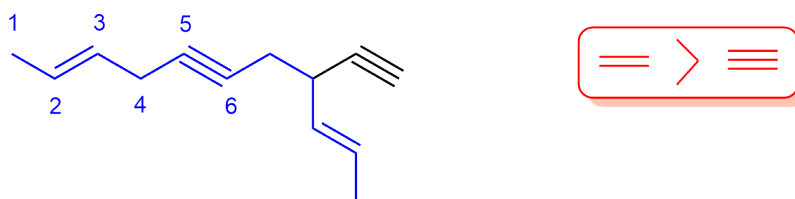
Obrázek 1: Dvojná vazba ovlivňující číslování (nalevo) a výběr základní struktury (napravo).

Pokud se podíváte na modré základní struktury, tak pokud to struktura dovolí, volíme za základní řetězec nikoliv nejdelší, ale ten co obsahuje nejvíce násobných vazeb.

Obecný vzorec pro tvoření názvu by mohl vypadat následovně:

alk + lokant trojné vazby + množství vazeb (di,tri,...) + yn

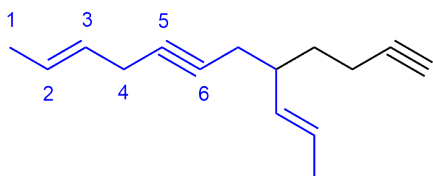
Pokud se v základním skeletu budou vyskytovat oba možné druhy násobných vazeb, tak se nejprve zapisují dvojně a následně trojně. Opět podle zmiňovaného pravidla, viz příklad:

8-ethynylundeka-2,9-dien-5-yn

Ohledně alkynylů se zmíníme krátce. Více podrobností naleznete v minulé lekci. Znovu jsou tvořeny od alkynů odtržením vodíku. Názvoslovně se k alkynu přidá přípona -yl a před ní příslušný lokant. **V strukturách se vyskytují alkynyly častěji než alkenyly, jelikož trojně vazby mají menší prioritu při tvoření základního řetězce.** Viz minulý příklad a pravidlo. Obecně by název vypadal takto: [-yn – označení trojné vazby, -yl – označení zbytku]

alk + lokant trojné vazby od místa napojení + počet (di,tri,...) + yn + "lokant odštěpeného vodíku" + yl

8-(but-3-yn-1-yl)undeka-2,9-dien-5-yn

Autor: Jan Vrtílka